

Výtvarná výchova

Charakteristika vyučovacího předmětu:

1. Obsahové, časové a organizační vymezení

Výtvarný obor navazuje na výtvarnou výchovu základní školy a vychází ze vzdělávacího obsahu Výtvarného oboru v RVP G. Pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy, které zahrnují jak znakové systémy výtvarného umění, tak i ostatní produkty vizuální kultury.

Výtvarná výchova je povinný vyučovací předmět v 1. a 2. ročníku. Žáci si volí mezi výtvarnou a hudební výchovou. Výuka probíhá formou dvouhodinového bloku jednou týdně. Počet žáků ve skupině odpovídá přibližně polovině počtu žáků ve třídě (tj. v průměru 15). Většina výuky se realizuje v učebně školy, která je určena pro výtvarnou výchovu (není však vyhrazena pouze pro tento předmět, vyučují se zde i ostatní předměty), ve školní knihovně, ve volné přírodě (využití specifického okolí školy), ve výstavních sálech, galeriích, muzeích, historických objektech. Výuka je realizována formou různých vyučovacích metod – samostatná i skupinová práce, práce ve dvojicích, krátkodobé i dlouhodobé projekty.

Ve 4. ročníku je jako nadstavbová část zařazen volitelný předmět Dějiny umění (2 hodiny týdně). Zájemci o výtvarnou činnost mohou navštěvovat nepovinný předmět Výtvarná výchova (dvouhodinový blok jednou za 14 dní). Obsah předmětu je zaměřen na tvůrčí činnosti, jimiž se realizuje v 1. ročníku učivo okruhu *Obrazové znakové systémy* a ve 2. ročníku učivo okruhu *Znakové systémy výtvarného umění*. Integrovaná téma (IT) *Umělecká tvorba a komunikace* je zařazeno do obou ročníků výuky předmětů výtvarná výchova a hudební výchova v návaznosti na probírané učivo. Do vzdělávacího obsahu jsou začleněna průřezová témata (PT): *Osobnostní a sociální výchova (OSV)*, *Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech (VMEGS)* a *Mediální výchova (MV)*. Při tvůrčích činnostech má žák možnost výběru prostředků, které mu nejvíce vyhovují a které by chtěl dále rozvíjet: kresba, malba, grafika, práce v grafických editorech, drobné instalace v prostorách školy a veřejném prostoru.

2. Výchovné a vzdělávací strategie k osvojení a rozvíjení klíčových kompetencí

a) Kompetence k učení

- Výběrem různorodých příkladů uměleckých děl současnosti i minulosti učitel motivuje žáka k osvojení důležitých poznatků pro pochopení významu a přínosu výtvarného umění pro poznání a pro jeho osobní život, rozvíjení představitivosti a fantazie.

- Umožňuje žákovi propojovat postupy, metody a prostředky z různých druhů umění (výtvarné umění, literatura, film, hudba, divadlo).
- b) *Kompetence k řešení problémů*
- Učitel umožňuje žákovi hledat různé varianty a způsoby řešení vlastního tvůrčího záměru, umožňuje mu rozvíjet vlastní zkušenosti a dovednosti, učí ho aplikovat nové poznatky, navrhnout originální postupy, nacházet různé alternativy postupů, experimentovat.
- c) *Kompetence komunikativní*
- Na příkladech různého způsobu prezentace vlastní tvorby je žák veden k pochopení výtvarného projevu jako prostředku komunikace. Při interpretaci a vnímání vlastní i umělecké produkce učí žáky užívat odborné pojmy pro formulování vlastního názoru a vyjádření vlastního způsobu vnímání. Při debatách učí žáky vzájemně si naslouchat, konstruktivně diskutovat, vnímat a respektovat hodnoty, postoje a preference druhých.
- d) *Kompetence sociální a personální*
- Umožňuje realizovat vlastní záměr od prvotního nápadu až po jeho prezentaci, tím vede žáka k zodpovědnosti za svou práci, schopnosti sebereflexe, uvědomování si svých fyzických a duševních možností, stanovování si postupných cílů. Při rozsáhlejších projektech si žáci uvědomují důležitosti spolupráce při dosahování společně určených cílů a důležitost tvůrčí a podnětné atmosféry
- e) *Kompetence občanská*
- Žák dostává příležitost učit se vnímat kulturní a duchovní hodnoty, poznávat a respektovat jejich odlišnosti, uvědomovat si hodnoty a význam kulturního dědictví, včetně pochopení významu tradic a role společenských norem

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu: **Výtvarná výchova**

Ročník: **2.**

Očekávaný výstup RVP	Výstup ŠVP	Učivo ŠVP	Průřezová témata, přesahy, vazby
	ZNAKOVÉ SYSTÉMY VÝTVARNÉHO UMĚNÍ žák:		

2. 1.	✓ Na základě svých vlastních preferencí vybírá prostředky pro uskutečňování svých vlastních tvůrčích záměrů i společných projektů	<ul style="list-style-type: none"> ◆ uvědomování si specifčnosti různých vizuálně obrazných prostředků ◆ uvědomování si vlastní subjektivity, osobně důležitých témat. 	PT OSV - poznávání a rozvoj vlastní osobnosti
2. 2.	✓ užívá aktuální způsoby vyjadřování, získává dovednosti pro vyjádření své představy ve zvoleném médiu	<ul style="list-style-type: none"> ◆ výběr vhodných prostředků a jejich kombinace k vyjádření vlastních představ, myšlenek, pocitů, vjemů porovnávání uplatnění prostředků u tvorby vlastní a u 1 umělecké produkce ◆ kresba, malba, grafika, koláž, asambláž, otisk, fotografie 	
3. 8.	✓ na osobně zvolených příkladech vystihne proměny uměleckého procesu a jejich vliv na proměnu komunikace	<ul style="list-style-type: none"> ◆ IT umělecký proces a jeho vývoj, historické proměny pojetí uměleckého procesu ◆ IT úloha komunikace v uměleckém procesu, postavení umění ve společnosti ◆ ZS světonázorové, náboženské, filozofické a vědeckotechnické zázemí historických slohů evropského kulturního okruhu 	IT Umělecká tvorba a komunikace - návštěvy galerií, výstav, výpravy za uměním, diskuse, referáty
2. 3.	✓ Uvědomuje si témata a prostředky vlastních vizuálně obrazných vyjádření. Porovnává obsah, výběr a způsob užití prostředků na konkrétních uměleckých dílech	<ul style="list-style-type: none"> ◆ vývoj vizuálně obrazných vyjádření od pravěku do současnosti 	PT VGEMS - žijeme v Evropě - významní evropští umělci zdroje: filmový dokument, výstava, odborné texty,
2. 4.	své poznatky získané z aktivního kontaktu s výtvarným uměním dává do vztahů jak s aktuálními, tak s historickými uměleckými výtvarnými projevy	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Vlastní tvorba, vnímání a interpretace vlastních i umělecké produkce. Působení na různé smysly, ověřování komunikačních účinků, hledání osobních zdrojů tvorby. 	
2. 5.	✓ na příkladech vlastní, běžně užívané i umělecké produkce vysvětlí, jak vizuálně obrazná vyjádření mohou působit v rovině smyslové, subjektivní i sociální a jaký vliv má toto působení na utváření postojů a hodnot	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Interpretace výtvarných uměleckých děl, ověřování získaných poznatků při vlastní tvorbě 	

2. 6.	✓ vytváří si přehled uměleckých vizuálně obrazných vyjádření podle samostatně zvolených kritérií	♦ chápání předmětů a tvarů v prostoru, celistvost a rozklad tvaru, vytváření iluze prostoru, objemu, pohybu (Cézanne, analytický a syntetický kubismus, konstruktivismus, geometrická abstrakce, fotografie, film)	IT Umělecká tvorba a komunikace
3. 7.	✓ objasní podstatné rysy aktuálního (pluralitního, postmodernistického) přístupu k uměleckému procesu a na základě toho vysvětlí proces vzniku „obecného vkusu“ a „estetických norem“	♦ proměnlivost obrazu v čase, proměnlivost tvaru (futurismus, nová média, animovaný film)	
2. 7.	✓ rozlišuje podstatné znaky uměleckých slohů a směrů zaměřuje se na, na umění od konce 19. století do současnosti.	♦ relativita barevného vidění (pointilismus, impresionismus, postimpresionismus)	
2. 8.	✓ Na konkrétních příkladech uvede podstatné proměny způsobu vidění a stavby uměleckých děl a dalších vizuálně obrazných vyjádření	♦ osvobození tvaru od zavedeného zobrazování viditelného (Kandinskij, Kupka)	
2. 9.	✓ na příkladech uvádí příčiny vzniku a proměn uměleckých směrů a objasní širší společenské a filozofické okolnosti vzniku uměleckých děl ✓ na konkrétních příkladech vizuálně obrazných vyjádření objasní, zda a jak se umělecké vyjadřovací prostředky výtvarného umění od konce 19. století do současnosti promítají do aktuální obrazové komunikace	♦ vývoj výtvarného umění od konce 19. století do současnosti ♦ umělecké směry 20. století ♦ vývoj uměleckých vyjadřovacích prostředků ♦ nestandardní postupy ve výstavbě díla ♦ vztahy s neevropskými kulturami (Gauguin, Picasso) ♦ zrušení hranice umění a neumění (Duchamp)	
2. 10.	samostatně experimentuje s různými vizuálně obraznými prostředky, při vlastní tvorbě uplatňuje také umělecké vyjadřovací prostředky současného výtvarného umění	♦ seznámení se současnými výtvarnými tendencemi ♦ návštěva výstav současného umění, příp. pořadů o výtvarném umění podle aktuální nabídky ♦ shromažďování a tvorba vlastní dokumentace na základě vlastních kritérií ♦ požadavek a meze většinové srozumitelnosti ♦ reklama, pop-art, televize, nová média, citace, metaznak, akční umění, postmodernismus, architektura ♦ seznámení s umělecko-historickými památkami v nejbližším okolí	PT MV - uživatelé - sledování prostoru pro kulturní rubriky v tisku, sledování www, stránek galerií, muzeí, programových nabídek věnovaných výtvarnému umění

		♦ interpretace výtvarné uměleckého díla v prostorách galerií a muzeí, či nad jeho reprodukcí	
--	--	--	--

Legenda: PT – průřezové téma; OSV – Osobnostní a sociální výchova; VGEMS-Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; MV-Mediální výchova

Komentář:

V ukázce je rozpracována část vzdělávacího obsahu pro 2. ročník. Ve 2. ročníku se realizují tematické okruhy Znakové systémy výtvarného umění a tematické okruhy Umělecký proces a jeho vývoj a Úloha komunikace v uměleckém procesu, které jsou součástí integrujícího tématu Umělecká tvorba a komunikace (výstupům ŠVP odpovídá očekávaný výstup uvedený pod číslem 3. 8 – *Dokáže vystihnout nejpodstatnější rysy dnešních proměn a na příkladech uvést jejich vliv na proměnu komunikace v uměleckém procesu a očekávaný výstup a 3.7., jehož znění je totožné s výstupem ŠVP, což je v tomto případě akceptovatelné*).

Ke každému Výstupu ŠVP je pro snadnější orientaci uvedeno navíc číslo výstupu, které odpovídá pořadí výstupů tematického okruhu Znakové systémy výtvarného umění v RVP G (<http://www.vuppraha.cz/sekce/78>). Výstupy jsou konkretizovány a je k nim přiřazeno odpovídající učivo, které je pojato z hlediska tvůrčího procesu v provázanosti vlastní tvorby, vnímání a interpretace. Protože se jedná o velmi důležitý princip, bylo by vhodné jej více zdůraznit a zmínit již v obsahovém vymezení předmětu. Pokud není nikde řečeno, že učivo je třeba nahlížet z těchto třech vzájemně provázaných rovin, mohlo by se zdát, že je vzdělávací obsah (výstupy i učivo) zpracován příliš stručně.

Za pozornost pak stojí způsob, jakým je provázán vzdělávací obsah integrujícího tématu Umělecká tvorba a komunikace a tematického okruhu Znakových systémů výtvarného umění. V tabulce je tato část podbarvena a pro lepší orientaci jsou ještě uvedeny u učiva zkratky IT (integrující téma) a ZS (Znakové systémy). Právě do takto provázaného obsahu je zde vhodně začleněna i vzdělávací nabídka dalších institucí, zejména muzeí a galerií. Rovněž by jí bylo vhodné zmínit a více rozvést i v obsahovém a organizačním vymezení. Pravidelné návštěvy programů muzeí a galerií by se měly stát pro všechny školy nezbytnou součástí výuky. Kontakt s originálem uměleckého díla a způsobem jeho prezentace je zcela klíčovým momentem pro rozvíjení schopnosti vnímat nejen umělecké dílo v originále, ale uvědomovat si i kontext, v jakém je prezentováno. Důležité je, aby se při návštěvě výstav či doprovodných programů žáci naučili zacházet i s tím, do jaké míry může být naše vnímání ovlivněno postojem druhých a jaký způsob interakce s uměleckým dílem nám osobně může nejvíce vyhovovat.

Vhodně jsou vybrány a začleněny tematické okruhy průřezových téma, zejména pak tematický okruh Mediální výchovy Uživatelé.

Závěrem se dá říci, že se jedná o promyšlené rozpracování vzdělávacího obsahu. Rozsah učebních osnov je vyhovující vzhledem k jejich „obsahové hutnosti“. Přesto by stálo za to zvážit, zda některé části učiva by nebylo vhodné více konkretizovat, například učivo „ vývoj

vizuálně obrazných vyjádření od pravěku do současnosti“. Ostatním školám se dá doporučit, aby se snažily osnovy zpracovávat podrobněji.

Kvalitu zpracování vzdělávacího obsahu lze však zodpovědně vyhodnotit až na základě obrazové dokumentace a metodické reflexe odučených lekcí. Přesto je možné rozpoznat, zda zpracování nabízí určitý systém, či nikoli. V tomto případě se o provázaný systém, umožňující variabilitu a konkretizaci obsahu lekcí a pružné reagování na potřeby žáků rozhodně jedná.